Lainsäädäntö ja hallinto/Yrityslainsäädäntö
Markku Rajamäki

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnalle
StV@eduskunta.fi

Muistio 1 (4)

12.5.2021

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnan lausuntopyyntö 5.5.2021, Sosiaali- ja terveysvaliokunta keskiviikko 12.05.2021 klo 09.00 / HE 73 / 2021 vp

Elinkeinoelämän keskusliiton asiantuntijalausunto hallituksen esityksestä 73 / 2021 vp laiksi tartuntatautilain 58 d §:n muuttamisesta ja laiksi tartuntatautilain väliaikaisesta muuttamisesta

Kiitämme lausuntomahdollisuudesta ja toteamme hallituksen esityksestä lausuntonamme seuraavaa:

Viittaamme aiempiin, HE 245 / 2020 vp käsittelyn yhteydessä esiin tuomiimme näkemyksiin, joista korostamme tässä erityisesti seuraavia:

Lain tavoitteet tilanteessa, jossa tautitilanne on vakava ja muut keinot on jo käytetty ovat sinällään perusteltuja ja kannatamme niitä. Tällaisessa tilanteessa on parempi, että tautitilannetta kyetään kiihtymis- ja leviämisvaiheessa hallitsemaan tarvittaessa kohdennetuilla, rajatuilla ja alueellisilla rajoituksilla laajavaikutteisempien valtakunnallisten rajoitusten asemesta. Tämä on yleisellä tasolla myös yritysten etu ja toteuttaa tältä osin välttämättömyyden, oikeasuhtaisuuden ja vähimmän haitan periaatteita suhteessa valtakunnallisiin rajoituksiin.

On kuitenkin erittäin tärkeää, että rajoitustoimista päätettäessä tulee ottaa **huomioon epidemiologisten vaikutusten lisäksi sosiaaliset ja taloudelliset vaikutukset. Niitä ei tähän saakka ole riittävästi huomioitu, mutta nyt tämän tulee muuttua, koska nyt myös yleistilanne on merkittävästi muuttunut.** Kesästä 2021 lähtien tilanne tulee olemaan aivan toisenlainen kuin aiemmin koronakriisin aikana johtuen erityisesti rokotekattavuuden positiivisesta kehittymisestä. Sen vuoksi **taloudellisille ja sosiaalisille vaikutuksille tulee antaa aiempaa enemmän merkitystä**. Ehdotetut rajoitukset tulisivat kohdentumaan aloihin ja työntekijöihin, jotka ovat tähän mennessä kärsineet koronakriisin aikana valtavasti. Sen vuoksi on ensiarvoisen tärkeää, että kaikkien rajoitustoimien tulee kaikissa tilanteissa olla välttämättömiä ja oikeasuhtaisia, ja kaikki lievemmät, vähemmän haittaa kokonaisuutena aiheuttavat rajoitusmahdollisuudet tulee ensin hyödyntää.

Vaihtoehtoisia toteuttamisvaihtoehtoja oli mielestämme jo alun perin tarkasteltu osin riittämättömästi. Tilanne on edelleen sama. Kiinnitimme jo tuolloin huomiota muiden keinojen ohella mm. siihen, miksi alueellista maskipakkoa ei ehdotettu säädettäväksi ennen nyt puheena olevia rajoitussäännöksiä. Maskipakolla on muissa maissa osoitettu olevan merkittävää vaikutusta taudin leviämisen ehkäisemisessä osana keinovalikoimaa. Jostain syystä Suomessa ei asiasta ole päästy yhteisymmärrykseen. Yhdessä esim. velvoittavien hygienia- ja turvavälimääräysten kanssa olisi ehkä mahdollista välttää yrityksille suurta vahinkoa aiheuttavat asiakaspaikkarajoitukset tai tilojen määräaikaiset sulkemiset.

On erittäin ongelmallista, että kaikkia soveltamisalaan kuuluvia yrityksiä alueella kohdellaan 58 g §:n kannalta samalla tavalla riippumatta siitä, miten tehokkaasti yksittäiset yritykset ovat jo omaehtoisesti ja/tai velvoitettuina noudattaneet toiminnassaan 58 c ja 58 d §:issä kuvattuja toimia. On syytä huomioida, että kaupan ja palvelualojen yritykset ovat noudattaneet näitä toimia jo 2020 keväästä lähtien omaehtoisesti. Voidaan perustellusti kysyä, onko esim. 58 g §:n tarkoittaman sulkemispäätöksen tekeminen alueellisen tautitilanteen perusteella kohtuullista ja oikeasuhtaista sellaisten elinkeinonharjoittajien osalta, jotka ovat jo toteuttaneet lievempiä suosituksia ja määräyksiä tavalla, joka nykytietämyksen valossa on tehokkaasti minimoinut tähän toimintaan liittyvät tartuntariskit.

Nyt esitetään, että väliaikaissäännösten voimassaoloa jatkettaisiin vuoden 2021 loppuun saakka ja että rajatuissa ulkotiloissa luovuttaisiin 58 d §:ssä edellytetystä kahden metrin turvaetäisyyden vaatimuksesta.

Emme kannata väliaikaissäännösten voimassaolon jatkamista vuoden 2021 loppuun saakka. Esityksessä viitataan perusteena vuoden 2020 syksyn tilanteeseen, mutta ei kiinnitetä mielestämme riittävästi huomiota siihen, että tilanne kesästä 2021 lähtien olemaan täysin toinen. Viimeistenkin arvioiden mukaan kaikki halukkaat työikäiset ja tätä vanhemmat tulevat saamaan ainakin ensimmäisen rokoteannoksensa viimeistään elokuun 2021 aikana. Syksyllä 2020 rokotettuja ei ollut yhtään. Ehdotetut säännökset merkitsevät erittäin merkittävää puuttumista perustuslaissa suojattuihin elinkeinovapauteen, omaisuudensuojaan ja työntekijöiden oikeuteen työhön. Rajoitustoimet ovat johtaneet esim. matkailu- ja ravintola-alalla siihen, että alan yritysten ja työntekijöiden taloudellinen tilanne on erittäin huono ja korvaukset eivät ole lähellekään kattaneet yritysten kiinteitä, joustamattomia kuluja. Myös yrittäjien ja työntekijöiden henkinen kestokyky on venytetty äärimmilleen. Kerrotuilla perusteilla rajoitusten voimassaoloa näin pitkään ei voida pitää oikeasuhtaisena ja välttämättömänä. **Voimassaoloaika tulee tämän vuoksi rajata päättymään jo selvästi aiemmin kuin nyt on esitetty.**

Kannatamme esitystä siltä osin kuin siinä on esitetty luovuttavaksi kahden metrin turvaetäisyyden vaatimuksesta rajatuissa ulkotiloissa. Muutoksella on suuri merkitys soveltamisalaan kuuluvien tapahtumajärjestäjien toimintaan ulkotiloissa samoin kuin muiden samantyyppisten, ulkotiloissa toimivien yritysten toimintaan. Tähän liittyen **esitämme**, että 58 g §:n väliaikaissäännöksiä rajattaisiin **lisäksi** niin, että niitä **ei enää 1.6.2021 jälkeen sovelleta ainakaan ulkohuvi- ja teemapuistoihin ja vastaaviin ulkona toimiviin toimipaikkoihin.** Niiden tai muiden ulkotiloissa toimivien sisällyttäminen soveltamisalaan ei ole perusteltua enää sen jälkeen, kun rajatuissa ulkotiloissa ei edellytetä kahden metrin turvaetäisyyden säilyttämistä.

Toteamme myös, että kahden metrin turvaetäisyysvaatimusten on käytännössä sisätiloissa hyvin vaikea toteuttaa järkevästi. Turvatoimet ovat kokonaisuus ja sen vuoksi tähän **vaatimukseen tulisi mielestämme lisätä joustavuutta. Esitämme, että 58 d §:ään lisättäisiin uusi poikkeussäännös, jonka mukaan sisätiloissa ei edellytetä kahden metrin turvaetäisyyttä, mikäli elinkeinonharjoittaja edellyttää maskin käyttöä tai mikäli asiakkailta edellytetään todistusta rokotuksesta tai tuoreesta koronatestistä taikka todistusta sairastetusta koronataudista.**

Katsomme, että rajojen terveysturvallisuuskysymysten ratkaiseminen on tautitilanteen hallinnan kannalta erittäin tärkeää. Ns. lähtömaatestin tai myöhemmin ns. vihreän todistuksen esittämisen maahantulon yhteydessä tulisi olla ensisijainen keino varmistua maahantulijan terveysturvallisuudesta. **Huomioiden mm. sen, että mahdolliset muuntovirukset tulevat maahan todennäköisesti rajojen yli, rajojen terveysturvallisuuskysymyksen ratkaiseminen kestävällä tavalla on myös välttämättömyyden, oikeasuhtaisuuden ja vähimmän haitan periaatteiden kannalta oltava ensisijainen kontrollikeino suhteessa nyt esitettyihin, Suomessa tapahtuvaa toimintaa koskeviin rajoitusvaltuuksiin.**

Koronatodistukseen liittyen on myös **erittäin tärkeää, että kehitteillä olevan koronatodistuksen käyttötarkoituksista myös muihin tarkoituksiin kuin matkailuun säädettäisiin mahdollisimman pian.** Yritysten kannalta olisi erittäin tärkeää, että ne voisivat avata palveluitaan edes rajatummalle asiakasmäärälle terveysturvallisesti jo aiemmin kuin niitä voidaan avata kaikille. Huomioiden, että käytäntö tulisi olemaan väliaikainen ja todistus ei kata vain rokotustietoa, vaan siinä tulee lisäksi olemaan tieto sairastetusta koronataudista tai kriteerit täyttävästä negatiivisesta testituloksesta, katsomme, ettei tämä ole syrjivää.

Mikäli rajoituksia jouduttaisiin uudelleen kiristämään esim. kesän jälkeen, tulee niiden kohdentamiseen taudin leviämisriskin kannalta kiinnittää erityistä huomiota. Rajoitukset on helpompi hyväksyä

siellä, missä niiden tarpeen tueksi on esitettävissä todellista näyttöä tartuntojen yleisyydestä rajoitusten kohteena olevissa toimipaikoissa. Tähän mennessä on ajoittain ollut tilanteita, joissa rajoituspäätöksiä tehtäessä ja perusteltaessa on jäänyt avoimeksi se, mihin dataan kohdentaminen on perustunut. Esimerkiksi ruokaravintoloilla on ollut todennetusti erittäin vähän tartuntoja ja tästä huolimatta niiden toimintaa on rajoitettu erittäin voimakkaasti. Huomautamme, että HE 32 / 2021 vp:ssä esitettiin käsitys, että ravintoloissa tapahtuu huomattavasti todettua enemmän tartuntoja. Sosiaali- ja terveysvaliokunta pyysi esityksen käsittelyn yhteydessä STM:ltä ja THL:ltä tietoa, miten tartuntojen määrät jakautuvat ruokaravintoloiden ja muiden ravintoloiden kesken. Valiokunnan mietinnössä (StVM 9 / 2021 vp, s. 4) todetaan, ettei tästä toimitettu valiokunnalle tietoa.

Kiinnitämme huomiota myös siihen, että kun yleisökokouksista ja ravintoloihin kohdistuvista rajoituksista on säädetty eri laeissa ja niistä päätetään eri viranomaisten toimesta, tämä on johtanut aivan erilaisiin lopputuloksiin tilanteissa, joissa tartuntariski voidaan nähdä jotakuinkin samantasoisena. Rajoitustoimien tulisi olla oikeasuhtaisia ja välttämättömiä myös eri alojen välisessä vertailussa.

Huomautamme, että mikäli tiukimpiin rajoituksiin jouduttaisiin 1.7.2021 jälkeen turvautumaan, näihin liittyvät **korvauskysymykset kohteena oleville yrityksille on luonnollisesti edelleen ratkaistava**. Tämä koskee erityisesti ravintoloihin liittyviä rajoituksia ja 58 g §:ää. Joustamattomat kiinteät kulut tulee korvata täysimääräisesti. Tässä yhteydessä on huomioitava esim. ravintoloiden osalta se, että erittäin tiukat aukiolorajoitukset esim. ruokaravintoloissa johtavat helposti siihen, ettei kannattava liiketoiminta ole mitenkään niiden puitteissa mahdollista. Tilanne on tämä, jos esim. illallisravintolan on lopetettava anniskelu ja suljettava ravintola ennen klo 20. Tällaiset rajoitukset eivät käytännössä mahdollista yhdenkään kattauksen tarjoamista kannattavasti. Tilanne on tällöin käytännössä sama kuin jos ravintola määrättäisiin suljettavaksi kokonaan. Yhden kattauksen tarjoaminen edes jotenkin kannattavasti lähinnä perjantai- ja lauantai-iltaisin edellyttäisi anniskelun sallimista vähintään klo 20 saakka, ravintolan pitämistä auki vähintään klo 21 saakka ja asiakaspaikkamäärän koskevan rajoituksen nostamista enintään 75 prosenttiin.

Lopuksi: Voimassa olevan lainsäädännön haaste yritysten kannalta on ollut se, ettei se ole mahdollistanut tulevien rajoitusmuutosten ennakointia aina kovinkaan hyvin. Ennakointi on yrityksille erittäin tärkeää ja **täytäntöönpanossa tulee pyrkiä siihen, että tähän kiinnitettäisiin erityistä huomiota.**